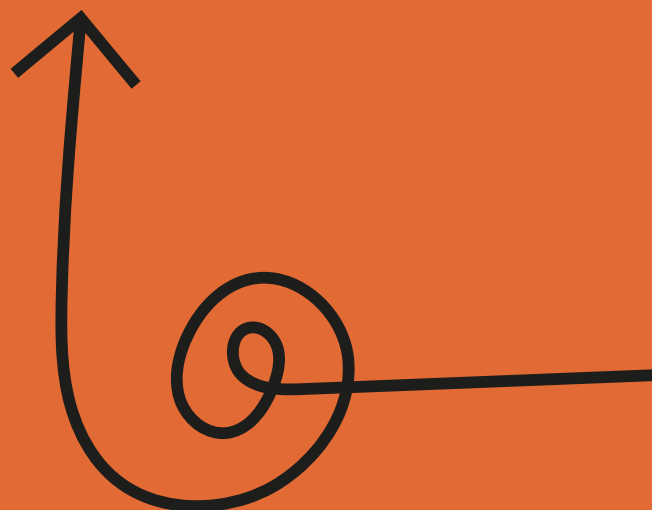

Tid är pengar och välstånd

**PRODUKTIONSBORTFALL OCH
EKONOMISKA KONSEKVENSER
AV 35-TIMMARS ARBETSVECKA
I TJÄNSTESEKTORN**

| 4 | **Almega**

Förord

Denna rapport utvärderar de ekonomiska effekterna på tjänsteföretag av en obligatorisk och generell förkortning av arbetstiden. Syftet med rapporten är att bidra med en faktabaserad analys till den pågående debatten om arbetstidens framtid och öka kunskapen om dess effekter på tjänsteföretag.

I rapporten simuleras effekterna av en obligatorisk och generell arbetstidsförkortning till 35 timmar i veckan för heltidsanställda med bibehållen lön i den privata tjänstesektorn. Analysen bygger på ekonomisk teori, offentlig statistik och en genomgång av den empiriska forskningen.

Huvudslutsatsen är att en förkortning av arbetstiden skulle leda till ett betydande produktionsbortfall inom den privata tjänstesektorn, motsvarande 6,3 procent eller 181 miljarder kronor per år. Effekterna är ännu större i vissa tjänstebranscher. Det motsvarar mellan fem och sex års reallöneökningar för de anställda.

Analysen visar att eventuella produktivitetsvinster av en generell arbetstidsförkortning sannolikt är små och inte på långa vägar räcker för att kompensera för den minskade arbetsinsatsen. En arbetstidsförkortning skulle därför leda till betydande kostnadsökningar för tjänsteföretagen och samtidigt göra det svårare för grupper med svag anknytning till arbetsmarknaden att få arbete.

Rapporten är skriven av Ola Nevander och Jonas Arnberg, nationalekonomer på analysföretaget Makrologik. Kontaktperson på Almega har varit Patrick Joyce, chefekonom.

Stockholm, maj 2025

Fredrik Östbom, näringspolitisk chef, Almega

Innehållsförteckning

Sammanfattning	4
Varför inte jobba mindre?	5
Frivilligt eller obligatoriskt?	6
Teoretiska effekter av kortad arbetstid	7
Vad kostar kortad arbetstid ekonomin?	8
Effekter i den privata tjänstesektorn	11
Snabbare genomslag i vissa branscher	16
Andra utmaningar med förkortad arbetstid	17
Slutsats: Kortare arbetstid ger uteblivet välbefinnande	18
Referenslista	19
Appendix	21

Sammanfattning

Arbetstiden i Sverige och andra jämförbara länder har successivt minskat över tid. Förkortningar av arbetstiden kan ske på olika sätt och har under de senaste decennierna främst drivits av utökade avtalade ledighetsförmåner. På senare år har det förts en ökad debatt om att lagstifta om en kortare arbetsvecka, ofta med hänvisning till möjligheter att öka antalet sysselsatta, förbättra folkhälsan eller höja produktiviteten.

För att öka kunskapen om hur en sådan reform skulle påverka den privata tjänstesektorn simuleras i rapporten effekter av en generell och obligatorisk förkortning av arbetsveckan till 35 timmar. Resultaten visar att detta skulle leda till en minskning av arbetsinsatsen i privata tjänsteföretag med 260 miljoner timmar per år, eller 6,6 procent av arbetstiden. Detta motsvarar 124 000 heltidstjänster.

Produktionsbortfallet i den privata tjänstesektorn beräknas till 6,3 procent, vilket motsvarar 181 miljarder kronor i 2023 års priser eller mellan fem och sex års reallöneökningar.

Den empiriska forskningen visar att arbetstidsförkortningar i regel inte leder till fler sysselsatta. Produktiviteten kan påverkas både positivt och negativt av kortare arbetstid, men eventuella produktivitetsvinster i tjänstesektorn förväntas vara små i relation till den minskade arbetsinsatsen. Sannolikt skulle produktivitetsökningar vara obefintliga i kunskapsintensiva tjänstebranscher, där det krävs många arbetstimmar för nya arbetstagare att lära sig arbetet och bli produktiva.

En arbetstidsförkortning skulle få snabbast genomslag på arbetsintensiva tjänstebranscher såsom vård och omsorg samt utbildning, medan produktionsminskningen skulle ske mer gradvis i kapitalintensiva tjänstebranscher, exempelvis i fastighetsbranschen. Anpassningssvårigheterna kan förväntas bli störst i arbetsintensiva och kundnära tjänstebranscher, där utmaningarna inkluderar svårigheter att ersätta de heltidsanställdas arbetstimmar, potentiella schemalägningsproblem, stigande timlönekostnader och ökat övertidsuttag. Givet produktionsbortfall och omställningsproblem kan en branschanpassad och förhandlingsbaserad strategi för justeringar av arbetstiden vara motiverad, eftersom den möjliggör anpassning utifrån specifika förutsättningar och behov i enskilda branscher och företag.

“

**35-timmarsvecka kostar
181 miljarder kronor för
tjänstesektorn.**

”

Varför inte jobba mindre?

I regel jobbar människor primärt inte för arbetets egen skull, utan för att erhålla betalning och kunna försörja sig och sina familjer. Tanken på att kunna jobba mindre för samma lön kan därmed verka sympatisk och lockande. Företrädare för en obligatorisk förkortning av arbetstiden argumenterar bland annat för att kortare arbetstid innebär mer tid för återhämtning, vilket kan leda till folkhälsovinster, minskad sjukfrånvaro och ökad produktivitet under kvarvarande arbetstimmar.

Det är dock sällan gratis att avstå från att arbeta. Den som betalar för tjänsten betalar i praktiken för vissa resultat som kan vara svårförenliga eller rentav oförenliga med färre timmars arbete.

Årsarbetstiden i EU-länder minskade med drygt fem procent mellan 2008 och 2022. I OECD-länderna minskade den i genomsnitt med knappt fyra procent, medan den svenska årsarbetstiden sjönk med drygt två procent. Den sjunkande trenden drivs inte enbart av en kortare arbetsvecka, utan också av ökade ledighetsförmåner såsom längre semester, sjukfrånvaro och mer föräldraledighet (EU-kommissionen, 2023).

Enligt EU:s sammanställning låg Sverige 2022 på 15:e plats av de 27 EU-länderna, med en årsarbetstid i nivå med genomsnittet. OECD:s siffror visar dock att Sverige år 2023 hade den sjätte kortaste årsarbetstiden av samtliga 38 OECD-länder.¹

Debatten om arbetstidsförkortning har historiskt ofta drivits av media, opinionsbildare, fackföreningar, politiska partier, intressegrupper och tankesmedjor med en genomgående optimistisk syn på reformen. Inte sällan står denna optimism i kontrast mot den mer nyanserade bild som den akademiska forskningen ger (Campbell, 2023). Ekonomiska avvägningar innebär både nytta och kostnader. För individer är nyttan av att arbeta mindre till samma lön tydlig – mer fritid och mer återhämtning. Kostnaderna – exempelvis lägre tillväxt och reallöneökningar över tid – är däremot ofta mindre synliga, även om de kan vara betydande och minst lika verkliga. Denna asymmetri – där nyttan är synlig men kostnaderna mer indirekta – gör det särskilt viktigt att belysa kostnaderna, utan att för den delen osynliggöra potentiella vinster.

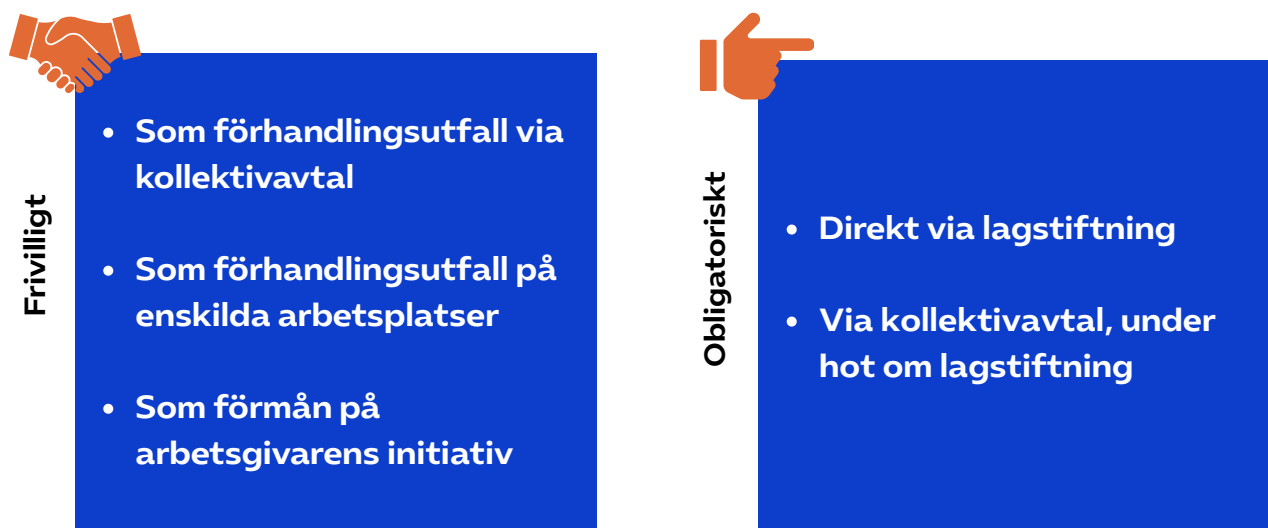
[1] OECD korrigerar i sina siffror för tendenser bland sysselsatta att överskatta den självrapporterade veckoarbetstiden, vilket inkluderar Sverige. Detta förklarar sannolikt diskrepansen mellan Sveriges position i OECD:s respektive EU:s sammanställningar. Se även Danielsson (2024), fotnot 5 och 6.

Frivilligt eller obligatoriskt?

En arbetstidsförkortning kan åstadkommas på olika sätt. Den kan ske genom avtalade överenskommelser mellan arbetsgivare och arbetstagare. Den kan också införas som en förmån på arbetsgivarens initiativ. Sådana frivilliga lösningar möjliggör anpassning till specifika förhållanden i de företag och branscher som omfattas. I vissa företag kan det vara gynnsamt att arbetstagare primärt får del av långsiktiga produktivitetsvinster genom löneökningar, medan det i andra kan vara mer fördelaktigt att justera arbetstiden eller andra arbetsförmåner.

För en obligatorisk och generell arbetstidsförkortning har bland annat anförts att denna skulle omfatta fler arbetstagare och att reformen kan genomföras snabbare (SOU 2002). Denna rapport fokuserar på effekterna av en sådan reform, där arbetstidsförkortningen är obligatorisk och införs antingen genom lagstiftning eller genom kollektiva förhandlingar, där risken för lagstiftning påverkar utfallet.

Figur 1. Frivilliga och obligatoriska sätt att förkorta veckoarbetstiden

Teoretiska effekter av kortad arbetstid

En generell arbetstidsförkortning som omfattar hela ekonomin leder till att det totala arbetskraftsutbudet minskar, mätt i antalet tillgängliga arbetstimmar. Detta sker såvida inte de heltidssysselsattas lägre arbetstid fullt ut ersätts av arbete från personer som tidigare arbetat deltid, varit arbetslösa eller stått utanför arbetskraften. I de flesta fall är dock en sådan "dela-på-jobben-effekt" otillräcklig för att leda till ökad sysselsättning (Hunt, 1999; Crepón & Kramarz, 2002; Skuterud 2007).

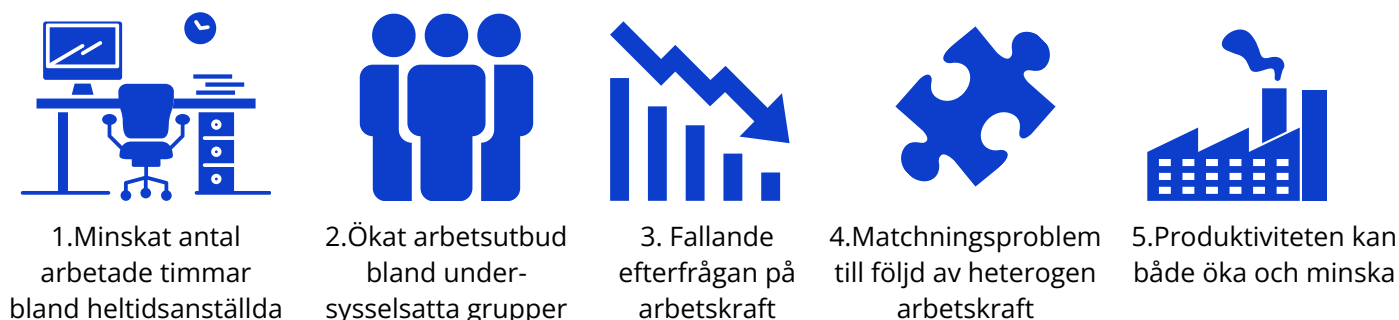
Om en arbetstidsförkortning sker med bibehållen lön kan reformen visserligen leda till att undersysselsatta personer vill arbeta fler timmar, eftersom arbete rent finansiellt blir mer attraktivt för dessa, i relation till fritid. Dessa drivkrafter motverkas dock av flera andra effekter. En av dem är fallande efterfrågan på arbetskraft till följd av stigande kostnader per arbetstimme. Dessa kostnadsökningar kan vara inbyggda i själva reformen ("kortare arbetstid till samma lön"). Utöver detta stiger de fasta kostnaderna för att sysselsätta arbetstagare – kostnader för rekrytering, upplärning och administration – i förhållande till den effektiva arbetstiden. Detta leder normalt sett till att arbetsgivare blir mer restriktiva med nyanställningar, vilket särskilt drabbar grupper utan sysselsättning.

Slutligen begränsas potentiella "jobbdelningseffekter" av matchningsproblem, det vill säga av svårigheter att ersätta befintliga arbetstagares tid med arbetskraft som tidigare stått utanför arbete. Arbetskraften – särskilt i en kunskapsekonomi som Sverige – är heterogen, vilket innebär att kompetensnivå, utbildning och arbetslivserfarenhet skiljer sig åt mellan sysselsatta och undersysselsatta grupper (Böhlmark & Waisman, 2024). Efterfrågan på lärare, ingenjörer eller sjuksköterskor kan exempelvis inte enkelt tillgodoses av arbetslösa personer utan relevant utbildning.

Utöver att påverka sysselsättningen kan en arbetstidsförkortning ha effekter på produktiviteten. Den kan minska risken för trötthet bland arbetstagare och leda till att de minst värdeskapande uppgifterna prioriteras bort, vilket talar för produktivitetsökningar. Å andra sidan får arbetstagare mindre tid för lärande och specialisering, samtidigt som fasta kostnader för rekrytering och upplärning fördelas på färre arbetstimmar, vilket talar för lägre produktivitet.

Ekonomisk teori är därför förenlig med att förkortad arbetstid kan leda till både produktivitetsökningar och produktivetsminskningar (Collewet & Sauermann, 2017). Analysen av produktivitetseffekter kompletteras längre fram med insikter från empiriska studier.

Figur 2. Effekter av arbetstidsförkortning med bibehållen lön

Vad kostar kortad arbetstid ekonomin?

Simuleringsstudier av en generell arbetstidsförkortning tenderar att finna relativt stora kostnader i form av produktionsbortfall. Konsekvenserna av detta bortfall inkluderar ett minskat utbud av varor och tjänster för hushållen, lägre tillväxt och löneutveckling, högre priser samt minskade skatteintäkter och resurser till välfärden.

En statlig utredning från 2002 beräknade att en sänkning av den lagstadgade veckoarbetstiden från 40 till 35 timmar långsiktigt skulle leda till en BNP-nivå som är 9,1 procent lägre än i utgångsläget (SOU, 2002). Omräknat till 2023 motsvarar detta en kostnad på 565 miljarder kronor, eller cirka 54 000 kronor per invånare.²

Under det senaste året har två liknande analyser genomförts, varav den ena av Svenskt Näringsliv och den andra på uppdrag av Konjunkturinstitutet.

Studien från Svenskt Näringsliv uppskattade ett produktionsbortfall på 8,1 procent av BNP i huvudscenariot och 6,2 procent i ett alternativscenariot. I huvudscenariot antogs produktiviteten vara oförändrad, medan alternativscenariot utgick från vissa produktivitetsökningar av reformen. Resultaten motsvarar ett produktionsbortfall på 509 miljarder kronor – 48 000 kronor per invånare i huvudscenariot och 392 miljarder kronor – 37 000 kronor per invånare i alternativscenariot, även detta baserat på 2023 års BNP-nivå (Danielsson, 2024).

Specialstudien från Konjunkturinstitutet skattade ett medelvärde för den långsiktiga BNP-effekten av lagstadgad 35-timmarsvecka. Studien fann att BNP minskar med 75 procent av nedgången i lagstadgad arbetstid (Kolsrud, 2024). Detta motsvarar en BNP-minskning på 9,4 procent, eller 582 miljarder kronor år 2023. Per invånare uppgår BNP-bortfallet till cirka 55 000 kronor.

FÖRKORTAD ARBETSTID KAN PÅVERKA PRODUKTIVITETEN

Produktiviteten kan påverkas både positivt och negativt av en förkortad arbetstid. Effekterna av en förkortad arbetstid på produktiviteten är komplexa och omdebatterade. Produktivitetspåverkan beror på flera mekanismer som kan verka i olika riktningar. Äldre forskning på området gav blandade resultat, vilket kan förklaras av ämnets komplexitet i kombination med en brist på metoder med stark kausal relevans. Detta innebär att det ofta är svårt att fastställa orsak och verkan. Den nyare litteraturen, som bygger på mer robusta kausala metoder, är relativt begränsad – särskilt när genomgången fokuserar på studier med hög relevans för tjänstesektorn.

En arbetstidsförkortning kan potentiellt leda till att företag i första hand rationaliserar bort den minst värdeskapande tidsanvändningen, vilket kan innebära vissa produktivitetsökningar. Mer utvilade arbetstagare kan dessutom arbeta mer fokuserat och effektivt. Kortare arbetsdagar skulle eventuellt kunna minska sjukfrånvaron. Forskningen om detta är dock inte tydlig och indikerar att även undersysselsättning kan vara förknippad med hälsorisker (Kolsrud 2024).

I motsatt riktning – det vill säga mot produktivitetsförluster – kan den så kallade Horndalseffekten nämnas (Kolsrud, 2024.). Vid kortare arbetstid har anställda färre timmar tillgängliga för lärande på jobbet, vilket kan hämma kompetensutvecklingen och därmed sänka produktiviteten. Ett annat problem på företagsnivå är att förkortad arbetstid kan tvinga företag att ersätta befintliga arbetstagares timmar med mindre kvalificerad personal. Detta riskerar att sänka både produktivitet och tjänstekvalitet.

Collewet och Sauermann (2017) studerade effekter av skiftarbete bland kundtjänstmedarbetare i ett callcenter i Nederländerna. De utnyttjade variationer i schemalagd tid och fann att en procents ökad arbetstid i snitt ledde till cirka 0,9 procents ökning av den fysiska produktionen, mätt som antalet besvarade kundsamtal.³ Samtalskvaliteten verkade dock öka något med längre arbetstid.

Brachet med flera (2010) undersökte effekterna av långa arbetspass för ambulansvårdpersonal i Mississippi. De fann att tiden mellan nödsamtal och ankomsten till sjukhus för behandlade patienter ökade med cirka en minut i slutet av långa skift (24-timmarsskift) jämfört med när samma individer arbetade 12-timmarsskift vid samma tider på dygnet. Detta förklarades främst av att trötthet vid långa skift förlänger responstiderna. 24-timmarsskift utgör dock ett extremfall och ursprungsnivån på arbetsveckan har betydelse för huruvida produktivitetsvinster av förkortad arbetstid kan realiseras.⁴

Lu och Lu (2016) utvärderade effekten av införandet av förbud mot ordinarie övertidsarbete för sjuksköterskor på amerikanska vårdboenden mellan åren 2006 och 2010. De utnyttjade att dessa reformer skedde i vissa delstater, men inte i andra, vilket möjliggjorde en analys av reformerna som ett naturligt experiment. Studien visade att tjänstekvaliteten per vårdtimme minskade i delstater med övertidsrestriktioner, mätt som en ökning av antalet tillsynsanmärkningar. Författarna tolkade det negativa utfallet som en effekt av att vårdhemmen tvingades ersätta ordinarie personal med inhyrd och mindre erfaren arbetskraft för att kunna upprätthålla schemaläggningen.

[3] Omvänt innebär det – med denna studie som utgångspunkt – att det är rimligt att anta att en procents minskad arbetstid kan leda till cirka 0,9 procents minskning av produktionen. Det är dock inte nödvändigtvis fallet, eftersom icke-linjära effekter kan förekomma.

[4] En uppmärksam studie av brittisk ammunitionstillverkning under första världskriget finner exempelvis att produktiviteten börjar sjunka först när arbetsveckan överstiger 50 timmar (Pencavel, 2015).

TID ÄR PENGAR OCH VÄLSTÅND

Kim med flera (2023) studerade effekterna av en lagstiftad arbetstidsförkortning i Sydkorea som infördes år 2018. De fann att den tekniska effektiviteten i produktionen ökade något i arbetsintensiva företag men minskade avsevärt i kunskapsintensiva företag. Författarna menade att detta beror på att arbetsintensiva företag i viss mån kan ersätta arbetskraft med kapital och automatisering, medan detta är betydligt svårare i kunskapsintensiva verksamheter, där kreativitet och specifik expertis är knuten till enskilda medarbetare.

Tabell 1. Studier om produktivitetseffekten av förändrad arbetstid i tjänstesektorn

Studie	Typ av tjänster	Reformtyp	Resultat
Brachet med flera (2010)	Ambulansvårdspersonal i Mississippi, USA 2001–2005	Variationer i längd på tilldelade skift utnyttjades (för samma individer)	8,5 procent färre prehospitla behandlingar och cirka en minut längre tid mellan nödsamtal och sjukhusankomst när personalen arbetar 24-timmarsskift jämfört med tolv-timmarsskift.
Lu och Lu (2016)	Sjuksköterskor på vårdboenden i amerikanska delstater 2006–2010	Lagstiftning på delstatsnivå om begränsning av ordinarie övertid	Minskad tjänstekvalitet per vårdtimme, mätt som ett ökat antal tillsynsanmärkingar med 22 procent. Tolkades som bemanningsproblem och en följd av färre arbetstimmar av ordinarie personal och fler av mindre erfarna.
Collewet och Sauermann (2017)	Kundtjänstmedarbetare på callcenter i Nederländerna 2008–2010	Variationer i schemalagd tid för olika medarbetare utnyttjades	1 procents ökad arbetstid ledde till cirka 0,9 procents ökad produktion, mätt som antalet besvarade kundsamtal. Dock verkade kvaliteten öka något med arbetstiden.
Kim med flera (2023)	Arbetsintensiva respektive kunskapsintensiva företag i Sydkorea 2018	Begränsning av lagstadgad arbetstid från 68 till 52 timmar	Den tekniska effektiviteten (närbesläktat med produktivitet) ökade något i arbetsintensiva företag men minskade avsevärt i kunskapsintensiva företag.

Effekter i den privata tjänstesektorn

SKATTNINGSMETOD OCH ANTAGANDEN

En förkortad arbetstid får snabbast genomslag på den arbetskraftsintensiva tjänstesektorn. Även om flera simuleringsstudier av arbetstidsförkortningar gjorts på aggregerad nivå för ekonomin har vi inte funnit några beräkningar av effekten på de privata tjänstebranscherna. I denna del av rapporten simulerar vi därför effekterna av en lagstadgad arbetstidsförkortning från 40 till 35 timmar på produktionen i svenska tjänstebranscher, mätt som branschernas förädlingsvärde.⁵ Metodmässigt utgår beräkningarna från en Cobb-Douglas-produktionsfunktion, en vanlig modell som beskriver hur det teoretiskt möjliga produktionsvärdet – givet en viss produktivitetsnivå i ekonomin – bestäms av mängden produktionsfaktorer (arbetskraft och kapital) och deras relativa betydelse i respektive bransch.⁶

Stimuleringarna antar, baserat på tidigare forskning, att produktiviteten förblir oförändrad i kunskapsintensiva tjänstebranscher men kan öka något i mer arbetsintensiva tjänstebranscher.⁷ Det specifika antagandet för de arbetsintensiva branscherna är att en procents minskning av arbetstiden leder till ett produktionsbortfall på 0,9 procent, baserat på studien av Collewet och Sauermann (2017). Även resultaten från Brachet med flera (2010), Kim med flera (2023) och Batut med flera (2022) stödjer antagandet om vissa produktivitetssökningar i en bred kategori av arbetsintensiva tjänsteföretag.⁸ Däremot talar långa upplärningstider ("Horndalseffekten") i kunskapsintensiva företag, samt studien av Kim med flera (2023), för att produktivitetssökningar i dessa företag inte är sannolika.

Arbetets relativa vikt som insatsvara i produktionen påverkar effekten på kort sikt när antalet arbetstimmar minskar. Branscher med hög arbetsintensitet drabbas av ett större produktionsbortfall på kort sikt än kapitalintensiva tjänstebranscher. Arbets- och kapitalandelarna redovisas i appendix 1 och har tagits fram av SCB inom ramen för produktivitetsberäkningar i nationalräkenskaperna.⁹

[5] Effekten på branschernas förädlingsvärden, med tillägg för produktskatter (främst moms) som branscherna bidrar med, minus eventuella produktsubventioner.

[6] Enligt en standardvariant av Cobb-Douglas-funktionen betecknar A en produktivitetsfaktor, L antalet arbetstimmar, K det investerade kapitalet och β arbetsandelen i produktionen i utgångsläget. Reformeffekten av en arbetstidsförkortning på produktionen (ΔO) kan uttryckas enligt följande:

$$\Delta O = (1 + \Delta A) * (1 + \Delta L)^\beta * (1 + \Delta K)^{1-\beta} - 1$$

ΔA är produktivitetsförändringen till följd av reformen, ΔL är förändringen i antal arbetade timmar, ΔK är förändringen i kapitalinsats och β är arbetsandelen i produktionen. Ett teoretiskt antagande för denna typ av simulering utgörs av konstant skalavkastning, det vill säga att en proportionell ökning av samtliga ingående produktionsfaktorer ökar produktionen proportionellt och lika mycket.

[7] Kunskapsintensiva branscher definieras i beräkningarna som information och kommunikation (I) respektive juridik, ekonomi, teknik och vetenskap (M). Resterande tjänstebranscher som redovisas definieras som arbetsintensiva.

[8] Studien av Batut med flera (2022) utvärderade produktivitetseffekter av fem lagstadgade arbetstidsförkortningar i Portugal, Italien, Frankrike, Belgien och Slovenien och fann vissa positiva effekter. Dessa effekter var dock inte statistiskt säkerställda och utvärderingen omfattade heller inte specifikt tjänsteföretag. Studien bedöms därför ge ett visst stöd för vårt antagande om små positiva effekter på produktiviteten i vissa tjänstebranscher.

[9] Andelarna är från 2020, vilket var det senast publicerade dataåret vid tidpunkten för beräkningarna.

TID ÄR PENGAR OCH VÄLSTÅND

En arbetstidsförkortning antas inte få omedelbara effekter på kapitalinsatsen eftersom det är svårt för företag att avveckla investeringar i exempelvis maskiner, fastigheter eller it-system på kort sikt. Det normala antagandet i litteraturen – vilket också görs i dessa beräkningar – är att kapitalstocken justeras ned på lång sikt i relation till arbetsinsatsen. Skälet till detta är att färre arbetade timmar leder till lägre utnyttjandegrad och avkastning på investerat kapital, vilket i sin tur minskar incitamenten för nya investeringar och kan leda till att vissa företag slås ut.¹⁰

ANTALET ARBETSTIMMAR FALLER INTE LIKA MYCKET SOM DEN LAGSTADGADE ARBETSVECKAN

En arbetstidsförkortning leder i våra beräkningar till färre arbetade timmar i samtliga branscher i den privata tjänstesektorn. Genomslaget blir dock mindre än den nominella minskningen av den lagstadgade arbetsveckan. Detta beror på tre huvudsakliga faktorer:

- att arbetsveckan i vissa fall redan är kortare än 40 timmar,
- att vissa grupper av sysselsatta inte påverkas av reformen,
- att övertidsuttaget i ekonomin förväntas öka något.

För det första är den avtalade veckoarbetstiden i genomsnitt redan kortare än den lagstadgade arbetsveckan. I beräkningarna har det inte varit möjligt att göra differentierade antaganden för den genomsnittliga standardarbetsveckan i olika tjänstebanscher. Vi har därför utgått från uppgiften att den genomsnittliga arbetsveckan bland Svenskt Näringslivs medlemsföretag uppgår till 39,4 timmar (Danielsson, 2024).

För det andra påverkar en arbetstidsförkortning till 35 timmar inte direkt deltidssysselsatta (med arbetstid under 35 timmar) eller egenföretagare och deras medhjälpare.¹¹ För att exkludera dessa grupper använder vi SCB:s arbetskraftsundersökningar, där sysselsatta uppger sin överenskomna arbetstid. Dessa uppgifter används för att skatta andelen arbetade timmar som utförs av heltidsanställda i respektive tjänstebanscher. Ju högre andel timmar som utförs av heltidsanställda, desto större genomslag får en arbetstidsförkortning på produktionen. Den branschvisa skattningen av heltidsanställdas andel av arbetade timmar redovisas i appendix 2.

För det tredje antas, i enlighet med tidigare forskning och utvärderingar av genomförda arbetstidsförkortningar, att delar av bortfallet i ordinarie arbetstimmar bland heltidsanställda kompenseras genom ett ökat övertidsuttag, eller genom att deltidssysselsatta går upp på heltid (Calmfors, 1985; Calmfors & Hoel, 1988). I beräkningarna antas att 20 procent av bortfallet av ordinarie timmar ersätts på detta sätt. Detta är i linje med antaganden i andra simuleringar och överensstämmer även med utvärderingar av en generell arbetstidsförkortning i Frankrike (Crepón & Kramarz, 2002).

STÖRST PROCENTUELL NEDGÅNG INOM IT OCH KOMMUNIKATION

Resultaten av arbetstidsförkortningens påverkan på antalet arbetstimmar per bransch sammanfattas i diagram 1. Antalet arbetade timmar i den privata tjänstesektorn beräknas minska med 6,6 procent. Bland de privata tjänstebanschererna förväntas den procentuella minskningen av arbetsinsatsen bli störst inom it- och tekniktjänster (information och kommunikation) samt inom utbildning. Minst genomslag förväntas inom personliga och kulturella tjänster, hotell och restaurang samt inom handeln.

[10] Det vill säga $\Delta K = \Delta L$ på lång sikt, enligt terminologin i tidigare fotnot.

[11] För egna företagare utgörs ett antagande av att 90 procent av företagarna arbetar 35 timmar eller mer, en siffra som enligt SCB:s arbetskraftsundersökningar 2023 är knappt 80 procent bland samtliga sysselsatta.

TID ÄR PENGAR OCH VÄLSTÅND

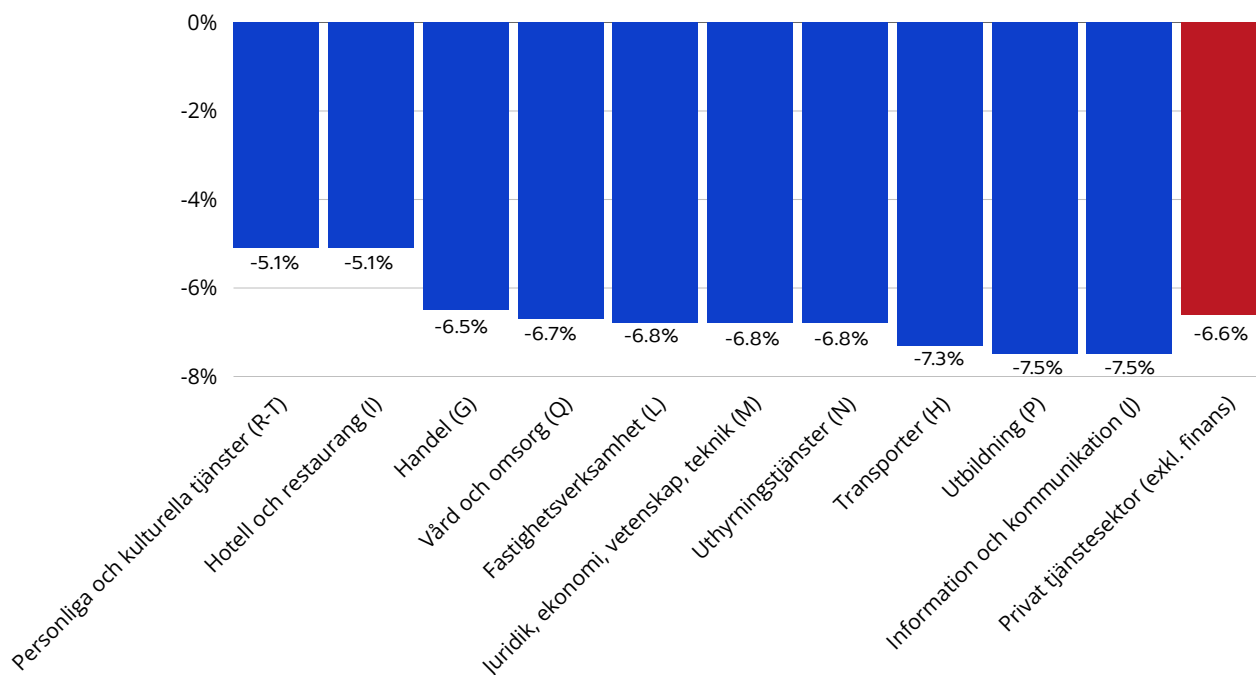
Skälet till detta mönster är att en stor majoritet arbetar heltid inom it- och tekniktjänster samt utbildning, vilket gör att en kortare arbetsvecka får större genomslag. Hotell och restaurangbranschen samt handeln förlitar sig i hög grad på deltidsarbetande, särskilt unga personer. Inom personliga och kulturella tjänster finns också många egenföretagare, exempelvis kulturarbetare, vilket gör att genomslaget blir mindre.

Sett till det totala antalet arbetade timmar får reformen däremot klart störst genomslag inom handeln, eftersom branschen sysselsätter många personer. Antalet arbetade timmar inom handeln förväntas minska med 66 miljoner per år. För tjänstesektorn som helhet bedöms bortfallet uppgå till 260 miljoner arbetstimmar årligen, motsvarande 124 000 heltidstjänster.¹²

Givet yrkesfördelningen motsvarar bortfallet i heltidstjänster i den privata tjänstesektorn bland annat cirka:

➔ 200 fotografer och dekoratörer	➔ 3 000 buss- eller lastbilsförare
➔ 1 100 undersköterskor	➔ 3 400 städare
➔ 1 200 kockar och kallskänkor	➔ 5 800 it-arkitekter eller systemutvecklare
➔ 1 500 fastighetsskötare	➔ 8 800 butiksanställda ¹³
➔ 1 600 grundskollärare	

Diagram 1. Effekt på antalet arbetade timmar i olika tjänstebranscher

Tabell 2. Minskning i miljoner arbetstimmar per år¹⁴

Bransch	Miljoner arbetstimmar	Bransch	Miljoner arbetstimmar
Handel (G)	-66	Vård och omsorg (Q)	-20
Juridik, ekonomi, teknik och vetenskap (M)	-35	Hotell och restaurang (I)	-15
Information och kommunikation (J)	-33	Personliga och kulturella tjänster (R-T)	-11
Uthyrningstjänster (N)	-33	Fastighetsverksamhet (L)	-10
Transporter (H)	-30	Utbildning (P)	-9
Privat tjänstesektor (exkl. finans)			-260

PRODUKTIONSBORTFALL PÅ MELLAN FEM OCH SEX ÅRS REALLÖNEÖKNINGAR

Produktionsbortfallet för den privata tjänstesektorn som helhet beräknas till 6,3 procent. Produktionsbortfallet blir något mindre än bortfallet i arbetstimmar eftersom produktiviteten antas öka något i vissa tjänstebranscher. Den totala minskningen för den privata tjänstesektorn ligger i den nedre delen av det intervall (6,2–9,4 procent) som tidigare refererade studier har uppskattat för BNP-nedgången i hela ekonomin. Det beror bland annat på den stora andelen deltidsanställda i vissa tjänstebranscher som inte direkt berörs av den kortare arbetstiden.

I kronor beräknas den privata tjänstesektorns produktionsbortfall till 181 miljarder kronor, baserat på tjänsteproduktionens storlek under 2023.¹⁵ Det motsvarar ett bortfall på 72 000 kronor per sysselsatt i tjänstesektorn.¹⁶ Störst bortfall i absoluta tal förväntas ske inom handeln, med en minskning på 40 miljarder kronor, följt av information och kommunikation där produktionen beräknas minska med 34 miljarder kronor.

Procentuellt sett minskar information och kommunikation mest av alla branscher (–7,5 procent) men handeln har ett större förädlingsvärde och tappar därför mer räknat i kronor. Beräkningarna visar också på stora produktionsbortfall inom fastighetsverksamhet (30 miljarder kronor) samt inom kunskapsintensiva tjänster som juridik, ekonomi, vetenskap och teknik (27 miljarder kronor). Betydande bortfall förväntas även inom transporter, uthyrningstjänster, vård och omsorg, hotell och restaurang, utbildning samt personliga och kulturella tjänster.

Den genomsnittliga årliga reallöneökningen i Sverige mellan 1993 och 2023 var 1,1 procent (Konjunkturinstitutet, 2024).¹⁷ Det beräknade produktionsbortfallet i den privata tjänstesektorn motsvarar därför fem till sex års löneökningar, räknat utifrån reallöneutvecklingen under denna trettioårsperiod.¹⁸

[14] Delbranschernas bortfall summerar inte exakt till den totala tjänstesektorns, vilket beror på avrundning.

[15] Det produktionsvärde som används är branschernas förädlingsvärden (inklusive produktskatter) enligt nationalräkenskaperna.

[16] Enligt nationalräkenskaperna sysselsatte tjänstesektorn (exklusive finans) i genomsnitt 2 511 825 personer under 2023.

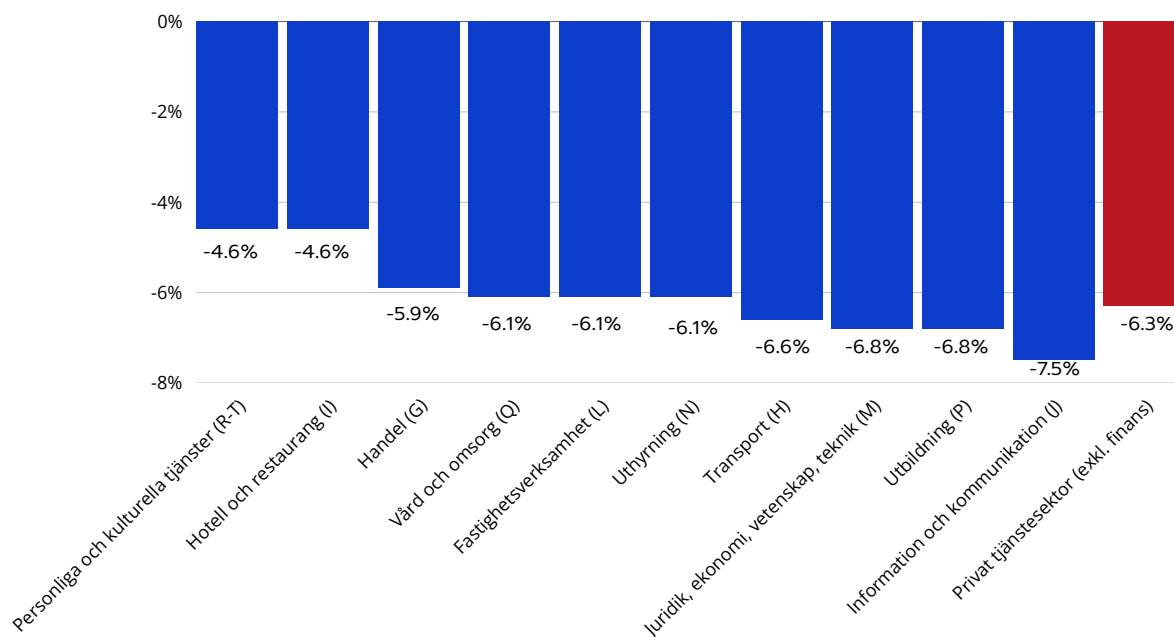
[17] Reallöneutvecklingen enligt Konjunkturinstitutets beräkningar baseras på inflationsmättet KPIF.

[18] Fem års löneökningar med 1,1 procent motsvarar $(1,011^5 - 1) = 5,6$ procent och sex års reallöneökningar med 1,1 procent motsvarar $(1,011^6 - 1) = 6,8$ procent. Beräkningarna förutsätter att lönerna justeras i relation till förädlingsvärdet.

TID ÄR PENGAR OCH VÄLSTÅND

Diagram 2. Arbetstidsförkortningens effekt på produktionen i olika tjänstebranscher

Produktionsbortfall på lång sikt, i andel av förädlingsvärdet

Tabell 3. Arbetstidsförkortningens effekt på produktionen¹⁹

Bransch	Produktionsbortfall (miljarder kr.)	Bransch	Produktionsbortfall (miljarder kr.)
Handel (G)	-40	Uthyrningstjänster (N)	-13,4
Information och kommunikation (J)	-34	Vård och omsorg (Q)	-8,7
Fastighetsverksamhet (L)	-30,4	Hotell och restaurang (I)	-5
Juridik, ekonomi, vetenskap och teknik (M)	-27,3	Utbildning (P)	-4,4
Transporter (H)	-13,7	Personliga och kulturella tjänster (R-T)	-3,9
Privat tjänstesektor (exkl. finans)			-180,8

Snabbare genomslag i vissa branscher

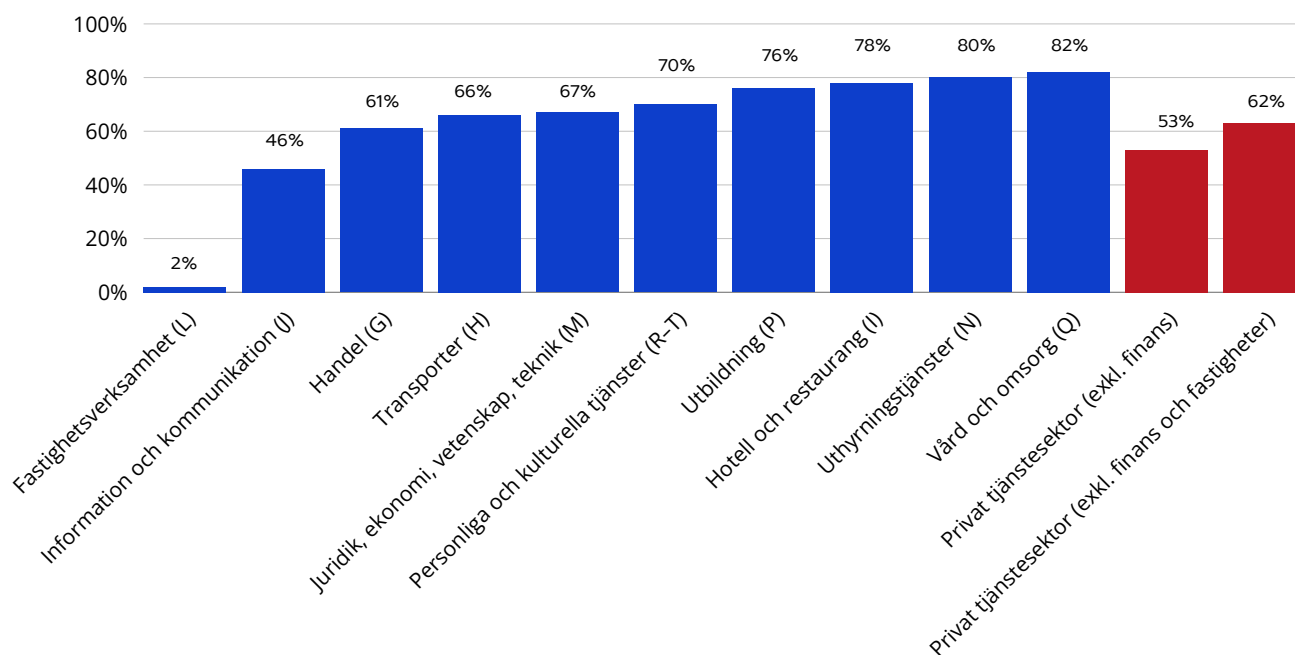
De olika tjänstebranscherna påverkas olika av en arbetstidsförkortning, både vad gäller produktionsbortfallets omfattning och tidpunkten för när effekterna får genomslag. I skattningarna antas att kapitalstocken justeras först på längre sikt, i takt med att investeringar avvecklas när de blir olönsamma till följd av den minskade arbetsinsatsen.

En kapitalintensiv tjänstebransch som fastighetssektorn bedöms påverkas marginellt på kort sikt (–0,1 procent), trots att effekten blir relativt stor på längre sikt (–6,1 procent). Den marginella kortsiktiga effekten förklaras av att den minskade arbetsinsatsen utgör en relativt liten del av de totala resurser som används i produktionen. Avkastningen på fastigheter styrs i hög grad av långsiktiga investeringar, hyresavtal och fastighetsvärden snarare än den dagliga arbetsinsatsen. En minskning av arbetstiden får därför ett mycket litet kortsiktigt genomslag på produktionen och intäkterna.²⁰

I de allra flesta tjänstebranscher är däremot arbetskraft den dominerande produktionsfaktorn. Det gäller särskilt kundnära verksamheter som utbildning samt vård och omsorg. I dessa branscher uppstår merparten av produktionsbortfallet i princip omedelbart, vilket kan försvåra anpassningen. Minskad personaltäthet och skärpta prioriteringar kan då urholka tjänstekvaliteten. Diagram 3 visar produktionsbortfallet på kort sikt som andel av det totala produktionsbortfallet i tjänstebranscherna.

Diagram 3. Arbetstidsförkortningens kortsiktiga genomslag i olika tjänstebranscher²¹

Andel av det totala produktionsbortfallet som förväntas ske på kort sikt (<2 år)

[20] Se appendix 3 för det beräknade produktionsbortfallet på kort respektive lång sikt.

[21] I diagram 3 redovisas genomsnittet för tjänstesektorn som helhet både inklusive och exklusive fastighetsbranschen. Det kortsiktiga genomslaget inom fastighetssektorn avviker kraftigt från övriga tjänstebranscher, och eftersom förädlingsvärdet är stort uppstår en skillnad på tio procentenheter mellan de två aggregerade posterna för tjänstesektorn.

Andra utmaningar med förkortad arbetstid

Utöver ett betydande produktionsbortfall medför en arbetstidsförkortning ytterligare utmaningar för tjänsteföretag. Om arbetstiden förkortas men lönerna förblir oförändrade ökar den effektiva timlönen, vilket kan leda till arbetskraftsbrist om det saknas tillgänglig arbetskraft av motsvarande kvalitet och om befintliga arbetstagare inte kan ersättas med kapital (automatisering).

I vissa fall kan företag använda deltidanställda eller rekrytera nya medarbetare för att täcka upp för heltidsanställda. Detta innebär dock ökade kostnader för rekrytering, introduktion, träning och utbildning. För kunskapsintensiva tjänsteföretag med högspecialiserad personal kan detta vara särskilt kostsamt, eftersom det ofta tar lång tid innan nya medarbetare blir produktiva.

Kortare arbetstid kan också kräva mer komplex schemaläggning och ökad koordinering i vissa tjänstebranscher. Effekten blir särskilt tydlig i kundnära verksamheter där bemanning är kritisk, såsom inom vård och omsorg, handel, restauranger, konsultverksamheter och kundsupport. I sådana verksamheter är det troligt att övertidsarbetet ökar, vilket medför ytterligare kostnader. Övertidsarbete brukar kosta arbetsgivaren minst 50 procent mer än ordinarie arbetstid.²²

Utöver detta kan kostnaden för deltidanställda öka om de söker kompensation för den timlöneökning som tillfaller heltidsanställda till följd av den minskade arbetstiden. Slutligen kan en arbetstidsförkortning innebära administrativa merkostnader och omställningskostnader för tjänsteföretag. Det kan exempelvis krävas nya it-system för att hantera en mer komplex schemaläggning eller nya processer för att anpassa kundavtal och leveransflöden.

[22] Exempelvis är övertidstillägget enligt Butiksavtalet för butiksanställda inom handeln 50 procent för de två första timmarna före och efter ordinarie arbetstid på vardagar. Vid andra tidpunkter uppgår tillägget till 70 eller 100 procent.

Slutsats: Kortare arbetstid ger mindre välbefinnande

Arbetskraft är den viktigaste resursen för tjänstebranscherna. Beräkningarna i denna studie visar att en obligatorisk arbetstidsförkortning skulle få relativt stora effekter på tjänstesektorn, i linje med tidigare konsekvensanalyser för hela ekonomin. En sänkning av den lagstadgade arbetsveckan från 40 till 35 timmar beräknas leda till ett produktionsbortfall på 6,3 procent för de privata tjänsteföretagen, motsvarande en kostnad på 181 miljarder kronor.

En sådan reform skulle påverka tjänstebranscher olika, där störst produktionsbortfall i kronor (40 miljarder) förväntas uppstå inom handeln, medan kunskapsintensiva it- och teknikföretag drabbas hårdast i procentuella termer (-7,5 procent). Produktionsbortfallet innebär därmed utebliven tillväxt och arbetstidsförkortningen skulle delvis ske på bekostnad av arbetstagarnas reallöneökningar. Detta eftersom eventuella produktivitetsvinster förväntas vara små i förhållande till minskningen av arbetade timmar. Tid är pengar och uteblivet välbefinnande – även för arbetstagarna.

Framtidens utmaningar kräver att tjänstesektorns kompetensförsörjning säkras. En lagstadgad begränsning av arbetstiden är däremot en relativt kostsam åtgärd som riskerar att motverka detta mål. En obligatorisk arbetstidsförkortning med bibehållen lönenivå skulle sannolikt förvärra kompetensbristen inom tjänstesektorn. Idén om att fler jobb skapas genom att dela på befintliga arbeten har heller inget stöd i forskningen. Tvärtom skulle reformen sannolikt göra det svårare för arbetslösa att få jobb.

För att minimera negativa effekter på produktivitet, tillväxt och reallöneutveckling bör eventuella förändringar av arbetstiden ske med försiktighet och utifrån arbetsmarknadens behov. En flexibel och branschpassad strategi skapar sannolikt bättre förutsättningar att balansera arbetstagarnas behov av fritid med ekonomisk hållbarhet och utveckling.

“

**Ett obligatorisk
arbetstidsförkortning skulle
sannolikt förvärra kompetensbristen
inom tjänstesektorn.**

Referenslista

Batut, C., Garnero, A. & Tondini, A. (2023). The employment effects of working time reductions: Sector-level evidence from European reforms. *Industrial Relations*, 62(3), s.217–232. [10.1111/irel.12323](https://doi.org/10.1111/irel.12323).

Brachet, T., David, G. & Duseja, R. (2010). The Effect of Shift Structure on Performance: The Role of Fatigue for Paramedics. *NBER Working Paper* nr. 16418. National Bureau of Economic Research. <http://www.nber.org/papers/w16418>

Böhlmark, A. & Waisman, G. (2024). *Hur effektiv är matchningen av arbetslösa till jobb? Trender och mekanismer 1992–2022*. Arbetsförmedlingen Analys 2024:2. <https://arbetsformedlingen.se/download/18.5adf6e0818d401a1f57227e/1707926757405/hur-effektiv-ar-matchningen.pdf>

Calmfors, L. (1985). Work sharing, employment and wages. *European Economic Review*, 27(3), s. 293–309. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0014292185800179>

Calmfors, L., & Hoel, M. (1988). Work sharing and overtime. *Scandinavian Journal of Economics*, s. 45–62. <https://www.jstor.org/stable/3440149>

Campbell, T.T. (2023) 'The four-day work week: a chronological, systematic review of the academic literature', *Management Review Quarterly*, vol. 73. <https://doi.org/10.1007/s11301-023-00347-3>.

Collewet, M. & Sauermann, J. (2017). Working Hours and Productivity. *IZA Discussion Papers*, Nr. 10722, Institute of Labor Economics (IZA). <https://docs.iza.org/dp10722.pdf>

Crépon, B. & Kramarz, F. (2002). Employed 40 hours or not employed 39: Lessons from the 1982 mandatory reduction of the workweek. *Journal of Political Economy*, 110(6), s.1355-1389. <https://www.jstor.org/stable/10.1086/342807>

Danielsson, P. (2024) *Samhällsekonomiska kostnader av arbetstidsförkortning*. Svenskt Näringsliv. https://www.svensktnaringsliv.se/bilder_och_dokument/rapporter/eaet0_rapport_arbetstidsforkortning_webbpdf_1217574.html/Rapport_Arbetstidsforkortning_webb.pdf

EU-kommissionen (2023). *Labour Market and Wage Developments in Europe - Annual Review 2023*. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/c9f87a60-aaae-11ee-b164-01aa75ed71a1/language-en>

Hunt, J. (1999). Has Work-Sharing Worked in Germany? *The Quarterly Journal of Economics*, 114(1), s. 117–148. <http://gesd.free.fr/hunt1999.pdf>

TID ÄR PENGAR OCH VÄLSTÅND

- Jagrén, L. (2024) *Tjänstesektorn håller uppe produktiviteten*. Almega.
<https://www.almega.se/app/uploads/2024/04/Tjanstesektorn-produktivitet-slutversion-22-april64.pdf>
- Kim, D., Yeon, J., Kim, J.H., Kim, M., Song, Y. & Lee, D. (2023). Different effects of working hour reduction on labor-intensive and knowledge-intensive industries in the era of artificial intelligence: a meta-frontier approach. *Applied Economics*, vol. 55, nr. 21, s. 2493–2504.
<https://doi.org/10.1080/00036846.2022.2103082>
- Kolsrud, J. (2024) Effekter av kortare arbetstid på BNP, sysselsättning, produktivitet och hälsa. *Specialstudie 112*, Konjunkturinstitutet.
<https://www.konj.se/download/18.663a6bbc1938b1522a5687ac/1734972276853/Specialstudie-112-Arbetstidsf%C3%B6rkortning.pdf>
- Konjunkturinstitutet (2024). *Lönebildningsrapporten 2024*.
<https://www.konj.se/download/18.654025ed192b297a5cb1fc8/1729584639894/Lonebildningsrapporten-2024.pdf>
- Lu, S.F. & Lu, L.X. (2016). Do Mandatory Overtime Laws Improve Quality? Staffing Decisions and Operational Flexibility of Nursing Homes. *Management Science*, vol. 63, nr. 11, s. 3566–3585.
<https://doi.org/10.1287/mnsc.2016.2523>
- Pencavel, J. (2015) The productivity of working hours. *The Economic Journal*, vol. 125, nr. 589, s. 2052–2076. <https://doi.org/10.1111/eoj.12166>
- Skuterud, M. (2007). Identifying the Potential of Work-Sharing as a Job-Creation Strategy. *Journal of Labor Economics*, 25(2), s. 265–287. <https://www.jstor.org/stable/10.1086/511379>
- SOU (2002). Samhällsekonomiska konsekvenser vid förkortad arbetstid. *Statens offentliga utredningar*, SOU 2002:58. Stockholm: Fritzes.

Appendix

APPENDIX 1 – ARBETS- OCH KAPITALANDELAR I PRODUKTIONEN

Arbets- och kapitalandelar beräknas av SCB inom ramen för nationalräkenskaperna. SCB använder uppgifter från flera källor för att ta fram den så kallade kvalitetsjusterade arbetskraftsinsatsen. Detta innebär att arbetskraften inte bara mäts i antal arbetade timmar, utan även justeras för kompetensnivå och produktivitet. Underlaget hämtas bland annat från SCB:s databas LISA och arbetskraftsundersökningarna (AKU).

Tjänstebransch	β = arbetsandel	α = kapitalandel	Tjänstebransch	β = arbetsandel	α = kapitalandel
Vård och omsorg (Q)	83%	17%	Transporter (H)	69%	31%
Uthyrningstjänster (N)	82%	18%	Juridik, ekonomi, vetenskap, teknik (M)	67%	33%
Hotell och restaurang (I)	80%	20%	Handel (G)	64%	36%
Utbildning (P)	78%	22%	Information och kommunikation (J)	45%	55%
Personliga och kulturella tjänster (R-T)	72%	28%	Fastighetsverksamhet (L)	11%	89%

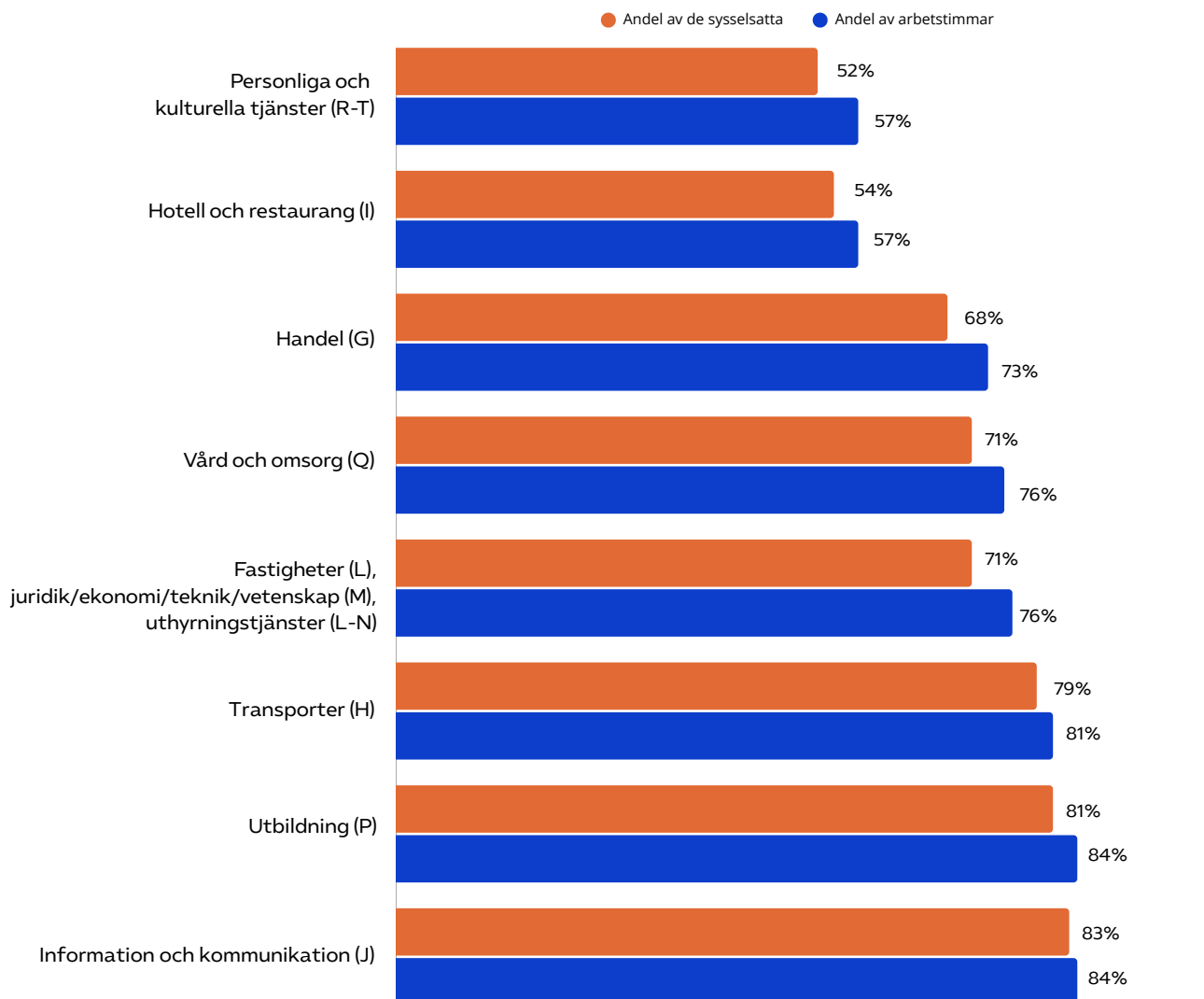
APPENDIX 2 – ANDELEN HELTIDSANSTÄLLDA OCH DERAS ANDEL AV ARBETSTIMMARNAS

De branschvisa andelar som redovisas nedan har använts som input i simuleringarna av produktionseffekter vid en arbetstidsförkortning. Andelarna bygger på skattningar baserade på SCB:s arbetskraftsundersökningar (AKU) för helåret 2024. I undersökningen ställs frågor till arbetskraften om den överenskomna veckoarbetstiden.

Andelen heltidsanställda har skattats som andelen som uppgett att de arbetar 35 timmar eller mer, exklusive egna företagare och deras medhjälpare. För respondenter som angett en arbetstid på 1–19 timmar respektive 20–34 timmar har mittenvärdet i respektive intervall imputerats och använts som genomsnittlig arbetstid. Denna metod har möjliggjort en skattning av andelen arbetstimmar som kan hänföras till heltidsanställda i respektive bransch.

Andel heltidsanställda per bransch, andel av sysselsatta

Källa: SCB arbetskraftsundersökningar, egna beräkningar

APPENDIX 3 – PRODUKTIONSBORTFALL PÅ KORT OCH LÅNG SIKT

Branschnamn	Kort sikt	Lång sikt	Branschnamn	Kort sikt	Lång sikt
Personliga och kulturella tjänster (R-T)	-3.2%	-4.6%	Uthyrningstjänster (N)	-4.9%	-6.1%
Hotell och restaurang (I)	-3.6%	-4.6%	Transporter (H)	-4.4%	-6.6%
Handel (G)	-3.6%	-5.9%	Juridik, ekonomi, vetenskap, teknik (M)	-4.6%	-6.8%
Vård och omsorg (Q)	-5.0%	-6.1%	Utbildning (P)	-5.2%	-6.8%
Fastighetsverksamhet (L)	-0.1%	-6.1%	Information och kommunikation (J)	-3.5%	-7.5%
Privat tjänstesektor (exkl. finans)				-3.4%	-6.3%

4